

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2022 aluevaaleissa

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTON
EDUSKUNNALLE ANNETTAVAT KERTOMUKSET

K 23/2022 VP

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus
vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2022
aluevaaleissa

K 23/2022 vp

Eduskunnalle

Valtiontalouden tarkastusvirasto on valvonut vuoden 2022 aluevaaleissa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa (273/2009) säädetyn vaalirahoituksen ja vaalikampanjan kulujen ilmoitusvelvollisuuden noudattamista laissa säädetyllä tavalla. Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 10 §:n 3 momentin nojalla eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamistaan vaalirahoitusilmoituksista ja toiminnastaan ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa (vaalirahoituksen valvontakertomus).

Helsingissä 26. syyskuuta 2022

Jaakko Eskola
johtaja

Pontus Londen
johtava tilintarkastaja

Julkaisutiedot

L 1796-9530

ISSN 1796-9530 (nid.)

ISSN 1796-9646 (pdf)

urn:nbn:vtv-K232022vp

<http://urn.fi/urn:nbn:vtv-K232022vp>

Dnro D/599/04.01.01.02/2022

Punamusta Oy

Helsinki 2022

Sisällys

Pääasiallinen sisältö	7
1 Vaalirahoitusilmoituksissa ja vaalirahoitusvalvonnassa aluevaaleissa 2022 sovellettava lainsäädäntö	9
1.1 Ilmoitusvelvolliset vuoden 2022 aluevaaleissa	10
1.2 Vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavat tiedot	10
1.3 Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset	11
1.4 Vaalirahoituslaissa määriteltyjen toimijoiden velvollisuudet ja vastuut	12
2 Vaalirahoitusvalvonta Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä	15
2.1 Tarkastusviraston toimenpiteet vuoden 2022 aluevaaleissa	16
2.2 Aluevaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa käytetyt kriteerit	17
2.3 Valvontatoimivaltuuksien rajoitukset	18
3 Aluevaalit 2022: Valtiontalouden tarkastusviraston saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa	21
3.1 Ennakoilmoitukset	21
3.2 Vaalirahoitusilmoitukset	22
3.3 Tarkastusviraston kehotukset toimittaa vaalirahoitusilmoitus	23
3.4 Vaalirahoitusilmoituksiin liittyvät selvityspyynnöt	23
3.5 Vaalirahoitusilmoitusten täydentäminen	23
3.6 Kantelut vaalirahoitusilmoituksista	24
3.7 Jälki-ilmoitusvelvollisuus	24
3.8 Yleisiä huomioita vaalirahoitusilmoituksista	24
Johtopäätökset	27

Pääasiallinen sisältö

Kaikki vuoden 2022 aluevaalien ilmoitusvelvolliset ovat jättäneet lain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta vastaa vaalirahoituslain perusteella aina ilmoitusvelvollinen.

Tarkastusvirasto pyysi kaikilta aluevaltuutetuilta selvityksiä vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta. Selvityspyyntöjen tavoitteena oli varmentaa vaalirahoitusilmoituksissa esitettyjä tietoja. Selvityksinä pyydettiin ehdokkaan vaalikampanjassaan käyttämien pankkitilien tiliotteet. Saadut selvitykset ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 15 kohdan nojalla salassa pidettäviä.

Ilmoitusten käsittelyn ja tarkistusten yhteydessä kaikkiaan 380 ilmoitusta on täydennetty tai muokattu ilmoituksen jättämisen jälkeen. Tarkastusvirasto on jatkuvasti tarkistanut vastaanottamiaan vaalirahoitusilmoituksia niiden käsittelyn yhteydessä sekä saatujen lisäselvitysten perusteella.

Tarkastusvirastolle ei tehty vuoden 2022 aluevaalien vaalirahoitusilmoituksiin liittyviä kanteluita.

Ilmoitusten käsittelyn tai saatujen selvitysten ja ilmoitusten täydennysten jälkeen Valtiontalouden tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta.

1 Vaalirahoitusilmoituksissa ja vaalirahoitusvalvonnassa aluevaaleissa 2022 sovellettava lainsäädäntö

Vaalirahoituslailla säädellään poliittisen toiminnan rahoitusta. Lain perustelujen mukaan sääntelyn keskeinen tavoite on ehkäistä korruptiota sekä taata riittävät voimavarat poliittisen järjestelmän toiminnalle. Tällä tavalla edistetään kansanvaltaa ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Avoimet ja rehelliset vaalit ovat toimivan länsimaisen demokratian kulmakivi. Keskeinen osa avoimuutta on se, että äänestäjillä on mahdollisuus saada tietää, mistä puolueet tai muut ehdokkaita asettavat mielipidesuunnat ovat saaneet kampanjaansa merkittävää rahoitusta. Voimakas taloudellinen riippuvuus yhdestä rahoittajatahosta voi synnyttää epäilyksiä rahoittajan pyrkimyksistä vaikuttaa epäasiallisesti ehdokkaita asettavan tahon harjoittamaan politiikkaan (perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2009 vp). Ilmoitusvelvollisuus lisää julkista tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista. Ilmoitusvelvollisuuden odotetaan myös rajoittavan ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

Vaalirahoituslakia valmisteltaessa on haettu tasapainoa riittävän sääntelyn sekä sääntelyn aiheuttamien kustannusten ja haittojen välillä. Valvonnassa luotetaan äänestäjien kykyyn arvioida ehdokkaita oikein, kunhan äänestäjät saavat riittävästi tietoa ehdokkaiden sidonnaisuuksista. Vaalirahoituksen ei ole haluttu vievän liikaa huomiota vaalien asiakymsyksiltä, vaikeuttavan ehdokkaiden saamista mukaan vaaleihin tai vaikeuttavan tarpeettomasti varainhankintaa. Vaalirahoituslakiin ei ole sisällytetty sellaisia raportointivelvollisuuksia, joista voisi tosiasiallisesti muodostua este ehdokkuudelle.

Vaalirahoituslain tavoitteena oli selkeyttää vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuuden sisältöä. Poliittisen toiminnan luonteen huomioon ottaen laissa ei ole ollut mahdollista ennakoita kaikkia soveltamistoiminnassa vastaan tulevia tilanteita. Lailla tavoitellaan ilmoitusjärjestelmää, joka on riittävän kattava ja samalla noudatettavissa ilman kohtuutonta vaivaa ehdokkaalle. Ehdokkaan oikeusturvan ja ilmoitusten vertailukelpoisuuden turvaamiseksi laissa on pyritty mahdollisimman selkeään ilmoitusjärjestelmään.

Vaalirahoituslaki luo perustan vaalirahoituksen läpinäkyvyydelle. Siten edistetään kansanvaltaa ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Ilmoitusvelvollisen on eriteltävä vaalikampanjansa kulut ja rahoitus.

1.1 Ilmoitusvelvolliset vuoden 2022 aluevaaleissa

Aluevaaleissa ovat vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollisia valtuutetuiksi ja varavaltuutetuiksi valitut. Vaalirahoituksestaan oli ilmoitusvelvollisia vuoden 2022 aluevaaleissa yhteensä 2 785 henkilöä. Ilmoitusvelvollisen on tehtävä Valtiontalouden tarkastusvirastolle ilmoitus vaalirahoituksestaan.

1.2 Vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavat tiedot

Aluevaalien vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavista vähimmäistiedoista säädetään vaalirahoituslain 6 §:ssä.

Vaalirahoituksella tarkoitetaan rahoitusta, jolla katetaan ehdokkaan vaalikampanjan toteuttamisesta aikaisintaan kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja viimeistään kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen aiheutuneita kuluja riippumatta siitä, milloin nämä maksetaan. Aluevaalien vaalipäivä oli 23.1.2022.

Ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa vaalikampanjansa rahoitus eriteltyinä

- ehdokkaan omiin varoihin ja ehdokkaan ottamiin lainoihin
- ehdokkaan, hänen tukiryhmänsä tai muun hänen tukemisekseen perustetun yhteisön saamaan ulkopuoliseen tukeen.

Perustuslakivaliokunta korostaa mietinnössään (PeVM 3/2010 vp) vaalirahoituslain 3 §:n 4 momentin säännöksen tarkoittavan sitä, että ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön samalta tukijalta saamia suorituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena. Tämä selvennys estää heikentämästä vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä. Jos luetellut kolme tahoja voisi pitää erillisinä, sallitun tuen enimmäismäärän voisi kolminkertaistaa ja erikseen ilmoitettavan yksittäisen tuen raja-arvoja kiertää.

Ilmoitusvelvollisen tulee ryhmitellä ulkopuolinen tuki ehdokkaan itsensä ja hänen tukiryhmänsä seuraavilta tahoilta saamaan tukeen:

- yksityishenkilöt
- yritykset
- puolue
- puolueyhdistykset
- muut tahot.

Samalta tukijalta saatuja suorituksia käsitellään kokonaisuutena.

Tukena tulee ilmoittaa rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla korvauksetta saatu suoritus. Tavanomainen talkootyö ja tavanomaiset ilmaisupalvelut eivät ole laissa tarkoitettua tukea. Tuki tulee myös ilmoittaa, mikäli se on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita.

Vaalikampanjan kuluina pidetään kaikkia sellaisia kampanja-aikana syntyneitä kuluja, joiden toiminnallisena tarkoituksena on edistää ehdokkaan valintaa vaaleissa ja joihin ehdokas voi itse vaikuttaa.

Kampanjakulut tulee eritellä

- vaalimainontaan sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa, tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä
- ulkomainontaan
- vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankintaan
- mainonnan suunnitteluun ja vaalitulaisuuksiin käytettyihin kuluihin
- muihin kuluihin.

Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava erikseen kunkin yksittäisen tuen arvo ja sen antajan nimi, jos tuen arvo on vähintään 1 500 euroa. Useat samalta tukijalta saadut suoritukset ehdokkaan vaalikampanjan kuluihin tulee laskea yhteen ja ilmoittaa yhtenä tukena.

1.3 Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Vaalirahoituslain 4 §:ssä säädetään ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksista.

Sellaista tukea ei saa vastaanottaa, jonka antajaa ei voi selvittää.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaisesta keräystoiminnasta saatua tukea.

Aluevaaleissa ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 6 000 euroa. Tuki puoluelaisissa (10/1969) tarkoitettulta puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö saavat vastaanottaa ulkomaista tukea vaalikampanjaan vain yksityishenkilöiltä sekä ehdokkaan aatesuuntaa edustavilta kansainvälisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä. Tukea ei saa vastaanottaa vaalikampanjaan valtiolta, hyvinvointialueelta, hyvinvointiyhtymältä, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion, hyvinvointialueen tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eikä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Tarkastusvirasto pyrkii varmistamaan, että vaalirahoituslain noudattaminen olisi julkisesti tarkasteltavissa.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksajan nimi. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on aluevaaleissa pienempi kuin 1 500 euroa.

Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatehtävän piiriin eivät kuulu vaalirahoituslain 4 §:n ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksia koskevat säännökset. Sen sijaan ilmoitusten oikeellisuuden valvonnalla tarkastusvirasto myötävaikuttaa siihen, että ilmoitukset sisältävät olennaisilta osin oikeat tiedot.

Julkaistujen ilmoitusten oikeellisuuteen vaikuttamalla tarkastusvirasto pyrkii varmistamaan, että vaalirahoituslain 4 §:n tuen rajoitusta koskevien säännösten noudattaminen olisi yleisön tarkasteltavissa. Vaalirahoitusilmoitusten tietojen tarkastelua varten on vaalirahoitusvalvonta.fi-verkkosivuille rakennettu erilaisia raportteja.

1.4 Vaalirahoituslaissa määriteltyjen toimijoiden velvollisuudet ja vastuut

Vaalirahoituslaissa on säädetty eri toimijoiden velvollisuuksista ja vastuista.

Ilmoitusvelvollinen

Ilmoitusvelvollisen tulee tehdä vaalirahoitusilmoitus kahden kuukauden kuluessa vaalin tuloksen vahvistamisesta. Hän myös vastaa vaalirahoitusilmoituksensa sisällöstä. Aluevaaleissa ilmoitusvelvollisia ovat valtuutetuksi ja varavaltuutetuksi valitut.

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävä on valvoa ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tarkastusviraston tavoitteena on järjestää ilmoitus- ja valvontajärjestelmä mahdollisimman helppokäyttöiseksi ja ohjaavaksi.

Tarkastusvirasto valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja tarjoaa ohjeistusta ja neuvontaa.

Avuksi ilmoituksen tekemiseen tarkastusvirasto laati myös yleisohjeen vaalirahoitusilmoituksen tekemisestä vuoden 2022 aluevaaleissa (D/491/04.01.00/2021). Se vahvistettiin 1.7.2021. Lisäksi tarkastusvirasto ylläpitää jatkuvaa neuvontapalvelua, jossa voi kysyä vaalirahoituslaista.

Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkistaa, että kaikki ilmoitusvelvolliset ovat tehneet vaalirahoituslain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Jos ilmoitus havaitaan virheelliseksi tai puutteelliseksi, tarkastusvirasto voi kehottaa ilmoitusvelvollista joko laatimaan uuden ilmoituksen, täydentämään jo tehtyä ilmoitusta tai selventämään ilmoituksen oikeellisuutta tai riittävyyttä. Tarkastusvirastolla on mahdollisuus pyytää ilmoitusvelvolliselta selvityksiä, jotka saattavat olla tarpeen ilmoituksen oikeellisuuden ja riittävyyden tarkistamisessa.

Tarkastusvirasto voi asettaa uhkasakon, jos ilmoitusvelvollinen ei lainkaan tee vaalirahoitusilmoitusta tai jos ilmoitus havaitaan olennaisilta kohdiltaan ilmeisen virheelliseksi tai puutteelliseksi.

Tarkastusvirasto ylläpitää vaalirahoituksen ilmoitusrekisteriä, johon se tallentaa saamansa ilmoitukset. Tarkastusvirasto myös julkaisee saamansa ilmoitukset viipymättä vaalirahoitusvalvonta.fi-verkkosivulla, jossa kaikilla on mahdollisuus tarkastella ilmoituksissa olevia tietoja.

Valtiontalouden tarkastusvirasto laatii eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamista ilmoituksista sekä toimistaan ilmoitusvelvollisuuden valvonnassa kahdeksan kuukauden kuluessa vaalien tulosten vahvistamisesta.

Tarkastusvirasto julkaisee saamansa ilmoitukset viipymättä.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö toimittaa vaalirahoituslain nojalla Valtiontalouden tarkastusvirastolle tiedot ehdokasrekisteristä. Tätä tarkoitusta varten oikeusministeriö perustaa valtakunnallisen ehdokasrekisterin ja ylläpitää sitä. Oikeusministeriö myös toimii valtioneuvostossa ylimpänä vaaliviranomaisena.

2 Vaalirahoitusvalvonta Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä

Valtiontalouden tarkastusvirastolle on vaalirahoituslaissa säädetty tehtäväksi valvoa vaalirahoituslain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tarkastusvirasto huolehtii osaltaan siitä, että kaikki vaalirahoituslaissa ilmoitusvelvollisiksi säädetyt tekevät kampanjarahoituksestaan lain edellyttämän ilmoituksen. Tarkastusvirasto valvoo käytännössä vaalirahoituslain 5–8 §:n muodostamaa kokonaisuutta. Lain muiden säännösten valvonta ei kuulu tarkastusviraston tehtäviin.

Esimerkiksi lain 4 §:ssä tarkoitetut ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset (katso kohta 1.3) eivät kuulu tarkastusviraston valvontakokonaisuuteen vaan niin sanottuun poliittisen vastuun piiriin.

Ilmoitusvelvollinen vastaa vaalirahoitusilmoituksensa sisällöstä.

Vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollinen vastaa vaalirahoitusilmoituksensa sisällöstä. Sisällön virheellisyydestä ei ole vaalirahoituslaissa asetettu sanktioita. Uhkasakko voidaan asettaa vain sellaisessa tapauksessa, jossa tarkastusvirasto valvontansa perusteella katsoo, ettei ilmoitusvelvollisuus ole täyttynyt.

Tarkastusvirastolla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta saada muuta tietoa vaalirahoitusvalvontaa varten kuin mitä vaalirahoituslaissa mainitaan. Ehdokkaan vaalirahoitus eri muodoissaan ja sillä katetut menot eivät kuulu siihen tarkastusviraston toimialaan, josta säädetään valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa (676/2000) tai laissa valtiontalouden tarkastusviraston oikeudesta tarkastaa eräitä Suomen ja Euroopan yhteisöjen välisiä varainsiirtoja (353/1995).

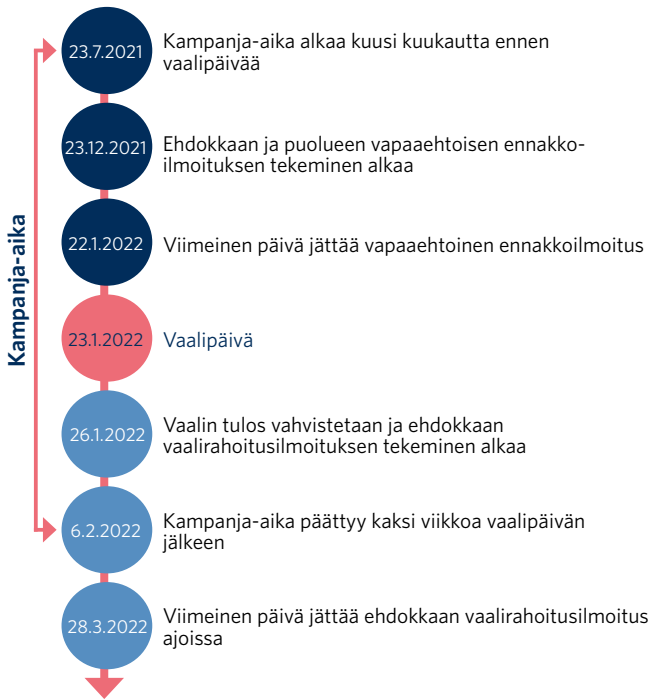

Ohjeet vaalirahoitusilmoituksen tekemiseen löytyvät vaalirahoitusvalvonnan verkkosivuilta (vaalirahoitusvalvonta.fi) sekä Finlex-sääöstietopankista.

2.1 Tarkastusviraston toimenpiteet vuoden 2022 aluevaaleissa

Tarkastusvirasto vahvisti 1.7.2021 yleisohjeet vaalirahoitusilmoituksen tekemisestä vuoden 2022 aluevaaleissa. Ohjeet ovat saatavilla myös FINLEX-sääöstietopankissa sekä tarkastusviraston ylläpitämällä verkkosivuilla osoitteessa www.vaalirahoitusvalvonta.fi. Ohje toimitettiin kaikille rekisteröidyille puolueille ennen vaaleja.

Tarkastusviraston on pidettävä aluevaaleja koskevat tiedot saatavilla yleisessä tietoverkossa viiden vuoden ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta. Kaikki aluevaalien vaalirahoitusilmoitukset ja ennakkoilmoitukset (ks. luku 3.1) pidetään verkkosivuilla yleisön saatavilla 26.1.2027 saakka.

Kuvio 1: Aluevaalit 2022 aikajanalla.

2.2 Aluevaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa käytetyt kriteerit

Aluevaaleissa tarkastusviraston valvontatoimet käsittivät annetun ilmoituksen tietojen vertailun vaalirahoituslaissa edellytettyihin tietoihin. Valvonnan pääpaino oli vaalirahoituslain tarkoittamalla tavalla ilmoitusvelvollisuuden noudattamisessa ja ilmoituksen muodollisessa oikeellisuudessa. Samoin tarkastusvirasto varmisti, että ilmoitusvelvolliset ottivat ilmoituksissaan kantaa kaikkiin vaalirahoituslaissa mainittuihin olennaisimpiin kohtiin.

Tarkastusvirasto varmisti aluevaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa seuraavat asiat:

- Kaikki ilmoitusvelvolliset tekivät vaalirahoitusilmoituksen.
- Vaalirahoitusilmoituksen oli antanut laissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen.
- Ilmoitusvelvolliset antoivat vaalirahoitusilmoituksen määräajassa, eli kahden kuukauden kuluessa vaalituloksen vahvistamisesta (vaalirahoituslaki 8.1 §).

Lisäksi tarkastusvirasto varmisti seuraavat muodolliset vaatimukset:

1. Ilmoitus sisälsi ehdokkaan täydellisen nimen, arvon, ammatin tai toimen, hänet asettaneen puolueen nimen tai maininnan siitä, että hän on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas.
2. Ilmoitus sisälsi vaalikampanjan yhteenlasketut kulut. Kulut oli eritelty vaalimainontaan sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainontaan, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimiseen, mainonnan suunnitteluun ja vaalitulaisuusien järjestämiseen sekä muihin kuluihin.
3. Ilmoitus sisälsi kaiken vaalirahoituksen, ja se oli eritelty ehdokkaan omiin varoihin sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaisesti ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen. Saatu tuki oli ryhmitelty yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueilta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta saatuun tukeen.
4. Ilmoitusvelvollinen oli ottanut ilmoituksessa kantaa siihen, sisälsikö vaalirahoitus yksityisiä vähintään 1 500 euron tukia. Mikäli ilmoitusvelvollinen oli saanut vähintään 1 500 euron tukisuorituksia, tuen antaja oli yksilöity.
5. Vaalirahoitus kattoi vaalikampanjan kulut.
6. Ilmoitukset eivät sisältäneet olennaisia laskenta- tai muita teknisiä virheitä.

Lisäksi tarkastusvirasto varmisti ilmoitusten olennaista oikeellisuutta pyytämällä kaikilta aluevaltuutetuilta selvityksiä vaalirahoitusilmoituksista. Kaikilta aluevaltuutetuilta pyydettiin tiliotteet vaalikampanjassa käytetyistä pankkitileistä. Niiden avulla voitiin tarkistaa myös jätettyjen ilmoitusten sisältöä.

2.3 Valvontatoimivaltuuksien rajoitukset

Osana valvontatehtävän toteuttamista vuoden 2022 aluevaaleissa tarkastusvirasto saatoi pyytää harkintansa mukaan ilmoitusvelvollisilta lisätietoja ja selvityksiä, joista se pystyi tarkistamaan ilmoituksen oikeellisuuden ja riittävyden. Velvollisuus toimittaa tietoja koskee kuitenkin ainoastaan ilmoitusvelvollista, eikä tarkastusvirastolla ole oikeutta vaatia selvityksiä ja lisätietoja kolmansilta tahoilta. Näin ollen tarkastusvirastolla ei ole käytännössä oikeuksia vaatia tai kerätä niin sanottuja vertailutietoja ilmoitusten oikeellisuuden tarkistamiseksi. Tämä on valvonnan ja sen tulosten tulkinnan kannalta olennainen rajoitus.

Mikäli ilmoitusvelvollinen ei pyynnöistä huolimatta toimita pyydettyjä selvityksiä, ei tarkastusvirastolla ole mahdollisuuksia velvoittaa tietojen toimittamiseen vaalirahoituslain nojalla.

Ilmoitusvelvollisilla, ehdokkailla ja ehdokkaiden tukiyhdistyksillä ei ollut kirjanpitovelvollisuutta vaalikampanjansa kuluista ja rahoituksesta. Ilmoitusvelvollisilla ei ole myöskään muistiinmerkitsemisvelvollisuutta vaalikampanjansa kuluista ja rahoituksesta. Tarkastusvirastolla ei ole tarkastusoikeutta tai muuta mahdollisuutta perehtyä ilmoitusvelvollisen omien kampanjakulujen ja -rahoituksen järjestämisen sisäiseen valvontaan, ilmoitusvelvollisen toimintaan tai rahoituksen hallinnoinnin järjestelyihin. Vaalikampanjointiin liittyy myös kirjanpidon ulkopuolisia tapahtumia, joissa ilmoitus perustuu osin arvioon.

Ilmoitusvelvolliset saattavat tehdä vaalirahoituslain ja annettujen ohjeiden tulkintavirheitä sekä tavanomaisia inhimillisiä virheitä. Ilmoitusvelvollinen voi esimerkiksi arvioida väärin muuna kuin rahana saamansa tuen arvon. Ilmoitusvelvollinen saattaa myös saada rahoittajalta tämän antaman tuen arvosta väärän tiedon, jonka hän raportoi vaalirahoitusilmoituksessa. Näistä syistä on mahdollista, että vaalirahoituksesta ilmoitettuihin tietoihin jää epätarkkuutta.

3 Aluevaalit 2022: Valtiontalouden tarkastusviraston saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa

Kaikki vuoden 2022 aluevaalien ilmoitusvelvolliset ovat jättäneet lain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Aluevaaleissa Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatoimet käsitteivät annetun ilmoituksen tietojen vertailun vaalirahoituslaissa edellytettyihin tietoihin. Vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta vastaa vaalirahoituslain perusteella aina ilmoitusvelvollinen.

3.1 Ennakoilmoitukset

Ehdokas voi halutessaan toimittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle ennakoilmoituksen vaalirahoituksestaan (vaalirahoituslaki 11 §). Ennakoilmoituksen voi antaa ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisen jälkeen mutta ennen vaalipäivää. Ennakoilmoitukset tuli aluevaaleissa toimittaa tarkastusvirastolle 22.1.2022 mennessä.

Ennakoilmoituksen vaalikampanjojensa kuluista ja rahoituksesta toimitti määräaikaan mennessä yhteensä 3 067 henkilöä eli 29 prosenttia kaikista ehdokkaista. Kaikki määräaikaan mennessä toimitetut ennakoilmoitukset julkaistiin välittömästi julkaisujärjestelmässä.

Kuvio 2: Ennakoilmoitukset vuoden 2022 aluevaaleissa.

Ilmoitusvelvollisista 958 henkilöä (34 %) jätti ennakkoilmoituksen. Kaikki aluevaaleissa 2022 ilmoitusvelvollisten ennakkoilmoitukset pidetään saatavilla verkkosivuilla 26.1.2027 saakka

Vaalirahoitusilmoitusten perusteella voidaan arvioida tehtyjen ennakkoilmoitusten luotettavuutta. On kuitenkin muistettava, että ennakkoilmoitus perustuu arvioon ja erot ennakkoilmoituksen ja varsinaisen vaalirahoitusilmoituksen välillä vaihtelevat tapauskohtaisesti.

3.2 Vaalirahoitusilmoitukset

Valtiontalouden tarkastusvirasto toimitti kaikille ilmoitusvelvollisille yleisohjeen vaalirahoitusilmoituksen tekemisestä. Ohjeen tavoitteena oli myötävaikuttaa siihen, että tarkastusvirastolle toimitettavat vaalirahoitusilmoitukset täyttäsivät vaalirahoituslain vaatimukset.

Aluevaalien tulos vahvistettiin 26.1.2022. Lain mukaan vaalirahoitusilmoitus tulee tehdä kahden kuukauden kuluessa tuloksen vahvistamisesta. Kyseinen määräpäivä ajoittui vuoden 2022 aluevaaleissa arkilauantaille, joten ilmoitukset tuli toimittaa tarkastusvirastolle 28.3.2022 mennessä.

Vuoden 2022 aluevaaleissa ilmoituksensa jätti määräaikaan 28.3.2022 mennessä 2 681 ilmoitusvelvollista (96 %). Ilmoituksen jättämisen määräajassa laiminlöi siten 104 ilmoitusvelvollista. Osa ilmoitusvelvollisista jätti vaalirahoitusilmoituksensa määräajan jälkeen, mutta ennen ensimmäisen kehotuksen toimittamista.

Kuvio 3: Määräajan noudattaminen aluevaaleissa 2022.

Ilmoitusten vastaanottamisen yhteydessä pyrittiin varmistumaan siitä, että ilmoitukset sisälsivät vaalirahoituslain edellyttämät tiedot yhdenmukaisella tavalla ilmoitettuina.

Ilmoitusvelvollisten ilmoittama vaalirahoitus kattoi ilmoituksessa esitetyt vaalikampanjan kulut. Ilmoitukset oli laadittu vaalirahoituslain tarkoittamalla tarkkuudella, ja ne sisälsivät ilmoitusvelvollisten kannanotot kaikista vaalirahoituslain noudattamisen kannalta olennaisista asioista. Ilmoitusvelvollisten vaalirahoitusilmoitukset pidetään vuoden 2022 aluevaalien osalta saatavilla vaalirahoitusvalvonta.fi-verkkosivuilla 26.1.2027 saakka.

3.3 Tarkastusviraston kehotukset toimittaa vaalirahoitusilmoitus

Ensimmäinen kehoitus toimittaa vaalirahoitusilmoitus lähetettiin 102 ilmoitusvelvolliselle. Kehotuksessa asetettiin ilmoituksen toimittamisen määräajaksi 29.4.2022, ja kaikkiaan 93 vaalirahoitusilmoitusta toimitettiin tarkastusvirastolle kehotuksen määräajassa.

Toinen kehoitus toimitettiin niille yhdeksälle ilmoitusvelvolliselle, jotka eivät edelleenkään olleet jättäneet vaalirahoitusilmoitustaan. Toinen kehoitus lähetettiin 2.5.2022, ja siinä ilmoituksen toimittamiselle asetettiin uusi määräaika: 27.5.2022 mennessä.

Toisen kehotuksen määräajan päätyttyä 27.5.2022 kaikki ilmoitusvelvolliset olivat toimittaneet vaalirahoitusilmoituksensa tarkastusvirastolle.

3.4 Vaalirahoitusilmoituksiin liittyvät selvityspyynnöt

Aluevaalien vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuuden varmistamiseksi Valtiontalouden tarkastusvirasto lähetti kaikille 1 379 aluevaltuutetuille pyynnön toimittaa vaalikampanjassa käytettyjen pankkitilien tiliotteet. Niiden avulla pyrittiin varmistamaan erityisesti siitä, että ulkopuolisilta saadut tukisuoritukset oli merkitty oikein vaalirahoitusilmoituksiin.

Tarkastusvirasto sai tiliotteet tai vastaavan selvityksen kaikilta paitsi kolmelta ilmoitusvelvolliselta. Näiden kolmen vaalirahoitusilmoitukset tarkastusvirasto totesi muodollisesti oikein laadituksi, mutta ilmoitusten sisältöä ei ollut mahdollista tarkistaa.

Mikäli ilmoitusvelvollinen ei pyynnöistä huolimatta toimita tarkastusvirastolle pyydettyjä selvityksiä, ei tarkastusvirastolla ole mahdollisuuksia velvoittaa tietojen toimittamiseen vaalirahoituslain nojalla.

Ilmoitusvelvollisilta saaduista tiliotteista tarkastusvirasto saattoi varmentaa, että tiliotteiden mukaiset tapahtumat oli ilmoitettu asianmukaisesti myös vaalirahoitusilmoituksissa. Mikäli saatujen lisäselvitysten perusteella katsottiin tarpeelliseksi, ilmoitusvelvolliselta pyydettiin ilmoituksen täydentämistä.

3.5 Vaalirahoitusilmoitusten täydentäminen

Tarkastusvirasto on jatkuvasti tarkistanut vastaanottamiaan vaalirahoitusilmoituksia niiden käsittelyn yhteydessä sekä ilmoitusvelvollisilta saatujen lisäselvitysten eli tiliotteiden tai vastaavien perusteella.

Kaikkiaan 380 ilmoitusta on täydennetty tai muokattu ilmoituksen jättämisen jälkeen.

3.6 Kantelut vaalirahoitusilmoituksista

Valtiontalouden tarkastusvirastolle ei ole tehty kanteluita vuoden 2022 aluevaalien vaalirahoitusilmoituksista.

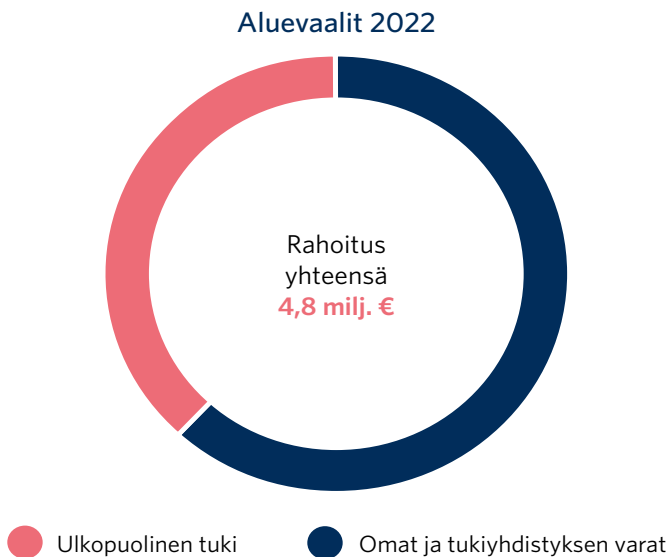
3.7 Jälki-ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on toimitettava Valtiontalouden tarkastusvirastolle tieto lainan määrästä sekä lainan maksamiseen saadusta vähintään 1 500 euron arvoisesta tuesta (jälki-ilmoitus), jos hän on ottanut lainaa vaalikampanjan kulujen kattamiseksi. Jälki-ilmoitus tulee tehdä laina-aikana kalenterivuosittain sillä vaalikaudella, johon ilmoitusvelvollisuus liittyy.

Vuoden 2022 aluevaaleissa jälki-ilmoitusvelvollisuus muodostui yhteensä 4 ilmoitusvelvolliselle. Ensimmäinen jälki-ilmoitus tulee tehdä vuoden 2023 helmikuussa.

3.8 Yleisiä huomioita vaalirahoitusilmoituksista

Vuoden 2022 aluevaaleissa vaalirahoitus oli ilmoitusten mukaan yhteensä 4,8 miljoonaa euroa. Vaalikampanjat rahoitettiin ilmoitusten perusteella pääosin ehdokkaiden ja heidän tukiryhmiensä omilla varoilla. Vaalirahoitusilmoitusten mukaan ilmoitusvelvolliset saivat ulkopuolista tukea vaalikampanjoihinsa vuoden 2022 aluevaaleissa 1,8 miljoonaa euroa.

Kuvio 4: Omat ja tukiyhdistyksen varat ja ulkopuolinen tuki.

Valvonnassa voitiin vaalirahoitusilmoitusten ja saatujen lisäselvitysten perusteella todeta, että tukea oli vuoden 2022 aluevaaleissa vastaanotettu tahoilta, joilta ei vaalirahoituslain 4 §:n mukaisesti saisi vastaanottaa tukea. Valvonnassa todetut tapaukset eivät ylittäneet euromääräistä tukirajaa, jolloin tuki ja sen antaja on ilmoitettava vaalirahoitusilmoituksessa erikseen. Valvonnan perusteella tukea oli myös vastaanotettu yhdeltä ja samalta tukijalta yli lain salliman 6 000 euron.

Edellä mainittuun liittyen on todettava, että Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatehtävän piiriin eivät kuulu vaalirahoituslain 4 §:n koskevat säännökset, joissa säädetään ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksista.

Johtopäätökset

Kertomuksen luovuttamisajankohtana kaikki ilmoitusvelvolliset ovat jättäneet lain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Ilmoitusvelvollisia oli vuoden 2022 aluevaaleissa 2 785 henkilöä. Vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta vastaa vaalirahoituslain perusteella aina ilmoitusvelvollinen.

Ilmoitusten käsittelyn, selvitysten ja tehtyjen täydennysten jälkeen tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella Valtiontalouden tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta.

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO (VTV)
PORKKALANKATU 1, PL 1119, 00101 HELSINKI

puh. 09 4321 | www.vtv.fi | @VTV_fi